

מוקצה

• מהו המקור בתורה לדין מוקצה? היעזר במקורות הבאים:

1. תלמוד בבלי מסכת ביצה דף ל עמוד ב
 וישוין בסוכת החג בהג שהיא אסורה ואם התנה עליה הכל לפי תנאו ומי מהני בה תנאי והאמר רב ששית משום רבי עקיבא מניין לעצי סוכה ששם שמנים על הסוכה שנאמר חג הסוכות שבעת ימים לה' ותקרא רבי יהודה בן בתירא אומר מנין שכשם שחל שם שמנים על החגיגה כך חל דעלמא אכל סוכה דמצוה לא מהני בה תנאה וסוכה דמצוה לא והתניא סככה כהלכתה ועטרה בקרמים ובסדינין המצוייין ותלה בה אגוזים שהתנה עליהם הכל לפי תנאו אבוי ורבא דאמרי תרניהו באומר איני בודל מהם כל בין השמשות דלא חלה קדושה עלייהו אכל עצי סוכה דחלה קדושה עלייהו אתקצאי לשבעה.

2. תוספות מסכת ביצה דף ל עמוד ב

אבל עצי סוכה דחל קדושה עלייהו אתקצאי לשבעה - וקשה דמשמע הכא דמה שעצי סוכה אסורין היינו מטעם מוקצה וכן משמע בשבת (דף מה. ושם) הואיל והוקצה למצותו הוקצה לאיסורו ולעיל קאמר מה חג לה' אף סוכה לה' אלמא דאסורין מדאורייתא ותיירץ ר"ת דמה שאמר מה חג לשם אף סוכה לשם היינו לפי שיעור סוכה כגון ב' דפנות ושלישית אפ"י טפח אבל אי עביד דפנות שלמות יותר משיעור סוכה לא נפיק מקרא ועל היותר קאמר שאסור מטעם מוקצה.

• מהי שאלת התוס' ? כיצד מיישב אותה הרשב"א במקור 3 ?

3. חידושי הרשב"א מסכת ביצה דף ל עמוד ב

אבל עצי סוכה דחלה עלייהו קדושה אתקצו לשבעה. הקשו בתוס' דמהא דרבי עקיבא משמע דעצי סוכה אסורי מדאורייתא.. ולעיקר קושיא שהקשו נ"ל שאין לה עיקר דלאו איסור מוקצה בלחוד קאמר אלא לישנא בעלמא הוא דקאמר כלומר עצי סוכה דחלה עלייהו קדושה והקצו למצותן כמשך אותו איסור והולך כל ימי החג כנ"ל..

• מהו מושג "מוקצה" מדאורייתא ומהו מושג "מוקצה" מדרבנן ?

4. תלמוד בבלי מסכת שבת דף מה עמוד א

בעא מיניה ריש לקיש מרבי יוחנן: חטים שזרעון בקרקע, וביצים שתחת תרנגולת - מהו? פי לית ליה לרבי שמעון מוקצה - היכא דלא דחיה בידים, היכא דדחיה בידים - אית ליה מוקצה, או דילמא לא שנא. אמר ליה: אין מוקצה לרבי שמעון אלא שמן שבנר בשעה שהוא דולק, הואיל והוקצה למצותו הוקצה לאיסורו. ולית ליה הוקצה למצותו? והתניא: סיככה כהלכתה ועטרה בקרמים ובסדינין המצוייין, ותלה בה אגוזין, אפרסקין, שקדים ורמונין, ופרפילי ענבים, ועטרות של שבולין, יינות, שמנים וסלתות - אסור להסתפק מהן עד מוצאי יום טוב האחרון. ואם התנה עליהן - הכל לפי תנאו. וממאי דרבי שמעון היא - דתני רבי חייא בר יוסף קמיה דרבי יוחנן: אין נוטלין עצים מן הסוכה ביום טוב אלא מן הסמוך לה. ורבי שמעון מתייר. וישוין בסוכת החג בהג שהיא אסורה, ואם התנה עליה - הכל לפי תנאו. כעין שמן שבנר קאמרינן, הואיל והוקצה למצותו הוקצה לאיסורו. איתמר נמי, אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: אין מוקצה לרבי שמעון אלא כעין שמן שבנר בשעה שהוא דולק, הואיל והוקצה למצותו הוקצה לאיסורו. אמר רב יהודה אמר שמואל: אין מוקצה לרבי שמעון אלא גרוגרות וצימוקים בלבד.

• מתי יש מוקצה גם לר' שמעון ד"לית ליה מוקצה" ? מהי דעת ר' יהודה שבכ"ז "אית ליה מוקצה" ?

5. תלמוד בבלי מסכת שבת דף מב עמוד ב

משנה. אין נותנין כלי תחת הנר לקבל בו את השמן, ואם נתנוה מבעוד יום - מותר. ואין ניאותין ממנו, לפי שאינו מן המוכן.

6. תלמוד בבלי מסכת שבת דף לה עמוד ב - דף לו עמוד א

אלא מקום צנוע יש לו לחזן הכנסת בראש גגו, ששם מניח שופרו. לפי שאין מטלטלין לא את השופר ולא את החצוצרות. והתניא: שופר מטלטל וחצוצרות אינם מטלטלין! אמר רב (יוסי) [יוסף], לא קשיא: כאן בנחיד, כאן בצבור. אמר ליה אבוי: ובנחיד למאי חזי? - הואיל וראוי לגמע בו מים לתינוק. בציבור נמי, חזי לגמע לתינוק עני? ותו, הא דתניא: בשם שמטלטלין את השופר כך מטלטלין את החצוצרות. מני? אלא לא קשיא: הא רבי יהודה, הא רבי שמעון, הא רבי נחמיה.

• באיזה סוג מוקצה עוסק ר' נחמיה ? היעזר במקורות הבאים.

7. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קכד עמוד א משנה. כל הכלים ניטלין לצורך ושלא לצורך, רבי נחמיה אומר: אין ניטלין אלא לצורך.

8. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קכג עמוד ב אמר רבי חנינא בימי נחמיה בן חכליה נשנית משנה זו, דכתיב בימים ההמה ראיתי ביהודה דרכים גתות בשבת ומביאים הערימות.

9. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קכד עמוד א – עמוד ב אמר רב פפא: לא קשיא, הא – בית שמאי, הא – בית הלל. דתנן, בית שמאי אומרים: אין מוציאין את הקטן ואת הלולב ואת ספר תורה לרשות הרבים, ובית הלל מתירין. באימר דשקמעת להו לבית שמאי הוצאה, טלטול מי שקמעת להו? וטלטול גופיה לאו משום הוצאה היא?!

10. רמב"ם הלכות שבת פרק כד

יב. אסרו חכמים לטלטל מקצת דברים בשבת כדרך שהוא עושה בחול. ומפני מה נגעו באיסור זה. אמרו ומה אם הזהירו נביאים וצוו שלא יהיה הילוך בשבת כהילוך בחול ולא שיחת השבת כשיחת החול שנאמר ודבר דבר קל וחומר שלא יהיה טלטול בשבת כטלטול בחול כדי ויבקש דבר שיתעסק בו ונמצא שלא שבת ובטל הטעם שנאמר בתורה למען ינוח.

יג. ועוד כשיבקר ויטלטל כלים שמלאכתן לאיסור אפשר שיתעסק בהן מעט ויבא לידי מלאכה. ועוד מפני שמקצת העם אינם בעלי אומניות שלא שבת שביטה הניכרת. לפיכך שביטה מדברים אלו היא שביטה השוה בכל אדם. ומפני דברים אלו נגעו באיסור הטלטול. ואסרו שלא יטלטל אדם בשבת אלא כלים הצריך להם כמו שיתבאר. א"א עוד אמרו אטו טלטול לאו צורך הוצאה הוא ועוד בימי נחמיה בן חכליה נשנית משנה זו שאמרו שלשה כלים קטנים נטלים על השלחן נמצא כי מפני חיוב הוצאה אסרו בטלטול מה שאסרו שהוא גדר להוצאה.

11. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף מז עמוד ב

ומוקצה דאורייתא הוא? – אמר ליה: אין, דכתיב והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו, ואזהרתה מהכא – מלא תעשה כל מלאכה. תשי

והכינו – במזומן, שמזמן כל צורכו היום, ויאמר דבר זה לצורך היום דמשום טורח מלאכת שבת לא צריך, דהכתיב את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו וכיון דלאו מזומן הוא, והכתוב קראו הכנה – הויא לה מלאכה ועובר עליה משום לא תעשה כל מלאכה.

12. תוספות מסכת שבת דף מב עמוד ב

ואין נאותין ממנו לפי שאינו מן המוכן - איכא לאוקמה כר"ש דמתיר מותר השמן שבנר ואין נאותין דקתני הכא היינו כל זמן שדולק דבמוקצה מחמת מצוה מודה ר"ש כדאמר בגמ' לקמן (דף מה.) אין מוקצה לר"ש אלא שמן שבנר בשעה שהוא דולק הואיל והוקצה למצותו אלא כלומר שמן המטפטף מן הנר והטלטול דנר עצמו אין לאסור מטעם מכבה כדאמר בביצה פ"ב (דף כב.) המסתפק ממנו חייב משום מכבה האסור כדאמרינן בסוף פירקין (דף מז.) הנח לנר שמן ופתילה הואיל ונעשה בסיס לדבר האסור אבל מטעם דהוקצה למצותו לא היה אסור לטלטלו שאין ביטול מצוה במה שמטלטלו:

מהו חידושו של רבה בהגדרת מוקצה? מה בין זה למוקצה דלטול? היעזר במקור הבא.

13. דברות משה לר' משה פיינשטיין

"והנה מצינו חלוקים בין מוקצה לאכילה ובין מוקצה דלטול דהא איכא רב בדף קכ"ח דבמוקצה לאכילה סבר לה כר' יהודה ובמוקצה לטלטל סבר כר"ש.. והטעם היה מסתבר משום שהם שני עניינים דמוקצה לטלטול הוא משום הוצאה כדאיתא לקמן בדף קכ"ד ובביצה דף ל"ז ומשום מצות שביטה כדאיתא ברמב"ם פכ"ד משבת הי"ב והי"ג וטעמים אלו לא שייכי לאכילה, ומוקצה לאכילה הוא מטעם שלאכילת שבת צריך שיהיה מן המוכן, כדאיתא בפסחים דף מ"ז ורבה רצה לומר בשביל זה דמוקצה לאכילה הוא דאורייתא ולכן אף שהמסקנא שהוא רק בדרבנן מ"מ הוי ענין האיסור דמוקצה לאכילה מחמת דסעודת שבת ויו"ט צריכות שיהיו מן המוכן, וטעם זה לא שייך בטלטול דאין טעם להצריך שיהיה מוכן לטלטל, ומה דשמן המוכן מותר גם לטלטל, הוא לאסור, אבל לאכילה זה עצמו דאינו מוכן הוא האיסור.."